

25 let od rozdělení ČSFR. Přiznávání důchodů lidem s pracovní minulostí ve společném státě má svá pravidla

Praha 9. 2. 2018

Od 1. ledna 1993 se Česko i Slovensko staly samostatnými státy, což mělo dopad též do oblasti důchodů. Přiznávání všech druhů důchodů za odpracované roky ve společném státě stanovují pravidla zakotvená ve smlouvě mezi ČR a SR. Pro Českou správu sociálního zabezpečení (ČSSZ) je i po 25 letech tato problematika stále aktuální, a to zejména z pohledu rozhodování o důchodech a poskytování odborných konzultací lidem s pracovní historií z období ČSFR.

V souvislosti s rozdělením federace vstoupila od 1. 1. 1993 v platnost Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení (dále jen Smlouva). Ta mimo jiné zakotvuje stále platná pravidla pro rozdělení nákladů na přiznávání a vyplácení důchodů za doby zaměstnání (pojištění), které lidé získali za dobu společného „československého“ státu. Rozhodným kritériem bylo podle článku 20 Smlouvy stanoveno sídlo zaměstnavatele občana k 31. 12. 1992, tj. k datu rozdělení ČSFR.

Základní pravidlo: sídlo zaměstnavatele k 31. 12. 1992

Toto pravidlo lze zjednodušeně vyložit tak, že důchod za doby zaměstnání (pojištění), které lidé získali za existence společného státu, přiznává a vyplácí ten stát, na jehož území (tj. ČR nebo SR) měl jejich zaměstnavatel sídlo k datu 31. prosince 1992 (nebo naposledy před tímto dnem). Toto kritérium bylo po vstupu ČR a SR do EU v roce 2004 zakotveno i v příslušných nařízeních EU koordinujících systémy sociálního zabezpečení jejich členských států.

V praxi tedy nastávaly a stále nastávají situace, že lidem s trvalým bydlištěm a/nebo místem výkonu práce na území Česka byl přiznán důchod podle slovenských právních předpisů vyplácený slovenskou institucí (Sociální pojišťovnou), nikoliv tedy ČSSZ, protože k datu 31. 12. 1992 měl zaměstnavatel, u kterého pracovali, sídlo na území Slovenska. Obdobné situace, ale v menší míře, nastávaly a nastávají i na Slovensku u lidí s místem výkonu práce anebo trvalým bydlištěm na území Slovenska, kterým přiznala důchod ČSSZ, a nikoli slovenská Sociální pojišťovna, protože sídlo jejich zaměstnavatele bylo ke dni 31. 12. 1992 v ČR.

Co platí pro období od 1. 1. 1993

Pro doby pojištění získané od 1. ledna 1993, kdy oba státy již mají samostatné důchodové systémy, platí pravidlo místa výkonu práce. Tomu je třeba rozumět tak, že každý stát přiznává a vyplácí důchody pouze za „své“ doby pojištění, tj. za doby získané podle jeho právních předpisů a většinou i na jeho území. Jde o jeden ze základních principů, který aplikují členské státy EU i řada dalších zemí. Vzhledem k tomu, že ČR i SR jsou členy Evropské unie, řídí se evropskými koordinačními nařízeními. Pozor: Podmínky nároku na důchod (nejen starobní) se v jednotlivých státech různí, což je dáno jejich právními předpisy. Zpravidla se liší doba pojištění potřebná pro vznik nároku na důchod, v případě starobních důchodů i důchodový věk, u invalidních důchodů pravidla, podle nichž se posuzuje invalidita.

Lidmi, kteří v době federace po ukončení studia nepřetržitě pracovali či stále pracují jak na území České republiky, tak Slovenska, mohou být vypláceny dva důchody – z ČR i SR. Důchod za dobu zaměstnání (pojištění) získanou v období existence ČSFR bude přiznávat a vyplácet ten stát, ve kterém měl k 31. 12. 1992 jejich zaměstnavatel sídlo. Uplatní se tedy základní pravidlo stanovené v článku 20 Smlouvy. Doby pojištění získanou v období od 1. 1. 1993 do data přiznání důchodu zhodnotí pro jeho nárok instituce státu, podle jehož právních předpisů byla získána, tj. zpravidla podle místa výkonu

práce. Řídit se přitom bude národními právními předpisy o důchodovém pojištění a též tzv. koordinačními nařízeními EU.

Kde získat přehled o dobách pojištění a podat žádost o důchod

Doba zaměstnání před 1. 1. 1993, pokud měl občan trvalý pobyt v ČR, je v evidenci ČSSZ. Pokud měl v době před rozdělením ČSFR trvalý pobyt na Slovensku, je doba jeho zaměstnání evidována Sociální pojišťovnou v Bratislavě. Sídlo zaměstnavatele k datu 31. 12. 1992 v tomto případě žádnou roli nehraje. Žádost o důchod podává občan zpravidla u příslušné instituce (tj. u ČSSZ anebo Sociální pojišťovny) ve státě, kde má trvalé bydliště. Údaje z evidence druhého státu vyžaduje tato instituce až v rámci důchodového řízení, kdy je posuzováno, zda se doby zaměstnání před 1. 1. 1993 považují za doby zabezpečení (pojištění) ČR nebo SR, a který z těchto států bude přiznávat důchod za tyto tzv. československé doby. Chtějí-li lidé s „česko-slovenskou“ pracovní minulostí zjistit, jaké doklady o jejich zaměstnání (pojištění) jeden či druhý stát eviduje, mohou požádat o výpis z jejich evidence, tj. o přehled dob pojištění.

Způsob výplaty důchodu

Také vypláčení důchodu má v situacích, kdy český důchod je zasílán na Slovensko nebo slovenský důchod do České republiky, svá specifika. Jde o výplatu do zahraničí, při níž příjemce důchodu předkládá instituci, která důchod vyplácí, tzv. „potvrzení o žití“. To je formulář, který musí být důchodcem vlastnoručně podepsán a jeho podpis úředně ověřen ve státu bydliště. Výplata českého důchodu na Slovensko je možná pouze na účet u peněžního ústavu, tj. bezhotovostně.

Poradenský den k „česko-slovenským“ důchodům

Vzhledem k tomu, že podmínky pro nárok na důchod (zejména důchodový věk a potřebná doba pojištění) jsou v obou státech odlišné, mohou lidé, kteří pracovali nebo pracují na Slovensku a v Česku, získat informace o svých důchodových nárocích v obou státech na poradenských dnech k „česko-slovenským“ důchodům. Tyto poradenské dny pořádají společně česká a slovenská instituce – tedy ČSSZ a Sociální pojišťovna - 2x ročně od roku 2014, a to střídavě na území Slovenské republiky a České republiky. O místě a termínu jejich konání v letošním roce budou obě instituce informovat na svých webových stránkách. Za dobu, po kterou se poradenské dny pořádají, jich využilo 300 lidí. Lidé se při osobní konzultaci s odborníky z obou institucí dozvědí, jaké jsou podmínky nároku na důchod v obou státech, jak se jim započítají doby pojištění získané do 31. 12. 1992, jak požádat o důchod z druhého státu aj. Lidé, kterým byl za dobu pojištění před 1. 1. 1993 přiznán slovenský důchod a pobírají i český starobní důchod, se mohou informovat, zda a za jakých podmínek mají nárok na tzv. dorovnávací přídavek. Ten může být při splnění zákonných podmínek přiznán v případě, že součet českého starobního důchodu a vypláčeného slovenského starobního důchodu přepočteného na českou měnu je nižší, než kdyby pobírali pouze český důchod.

Tabulka č. 1: Počet příjemců českého důchodu žijících ve Slovenské republice (údaje k 31. 12.)

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet příjemců českého důchodu v SR	25 004	27 053	28 702	30 256	32 001

Tabulka č. 2: Počet žádostí o důchod s tzv. slovenským prvkem *)

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet žádostí o důchod se slovenským prvkem	5 660	6 185	6 306	6 308	6 316

*) doba důchodového pojištění získána na území SR

Tabulka č. 3: Počet žádostí o dorovnávací přídavek k českému starobnímu důchodu

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet žádostí o dorovnávací přídavek	1 427	891	141	236	59

Kontaktujte nás: **DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ TECHNICKÁ PODPORA 800 050 248**

ČSSZ je největší a v rámci státní správy ČR výjimečnou finančně správní institucí, která spravuje agendu více než 8,9 milionu klientů, z toho zhruba 2,9 milionu důchodců. Vyplácí měsíčně přes 3,5 milionu důchodů a cca 280 tisíc dávek nemocenského pojištění. ČSSZ vybírá cca 1/3 všech příjmů státního rozpočtu ČR. Její součástí je lékařská posudková služba. Více na www.cssz.cz; online služby na portal.cssz.cz - ePortál ČSSZ ...naše služby jsou vám blíže;.opendata na data.cssz.cz